

**Ioannis Tollenarii Brvgensis e Soc. Iesv Specvlvm
Vanitatis Sive Ecclesiastes Solvta Ligataq. Oratione
Dilvcidatvs**

Tollenaer, Jean de

Antverpiæ, 1635

Sectio Qvarta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68633](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68633)

mortalium functione! O miseri! quibus neque contra
passiones suas & indomitas cupiditates certantibus vir-
tutum præmia supremus proponit Agōnotheta, neque,
si vel amplissima proposuerit, istiusmodi certamen
adlubescit.

Quare dimissis superbis illis leonibus, & contemptis
diuinæ providentiæ contemptoribus, ad humiles catel-
los reuertamur, eosque soluto animo atque hilari esse
iubeamus: quibus neque confusa hæc rerum huma-
narum perturbatio offendiculo est, neque mortis assi-
dua meditatio alteri vsui, quam cupiditatibus edoman-
dis, animoque virtutibus excolendo, subseruit.

SECTIO QUARTA.

ECCLESIASTES.

VERS. 7. Vade ergo & comede in lætitiâ panem
tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: ^a quia

Deo placent opera tua.

^a LXX. &
Campensis:
quia iam-
dudum cō-
placuerunt.

8. Omni tempore sint vestimenta tua candida,
& oleum de capite tuo non deficiat.
9. Perfruere vitâ cum vxore, quam diligis, cun-
ctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati
sunt tibi sub Sole omni tempore vanitatis tuæ:
hæc est enim pars in vitâ, & in labore tuo, quo
laboras sub Sole.

Kkkk

METRI-

METRICA PARAPHRASIS.

QVICVMQVE indomita necis
 Prudens vulnere prospicis,
 Et ludibria temporum,
 Et sortis dubie vices
 Iusto examine pensas;
 Si virtute praecipuans
 Vita praecipitem fugam,
 Mystes Iustitiae litas,
 Et mystes Sophiae litas
 Casti cordis honore:
 Ut post fata beatius
 Vivat pars melior tui:
 Et quidquid tumulto est super,
 Heres fama per aethera
 Vestet praepete penna
 Tandem corde solutor,
 Securusque operum Dei
 Frontis nubila discute:
 Iamdiu quae geris approbat
 Summi Iudicis urna.
 Cunctis didita ferculis
 Cenas gaudia condiant,
 Et festas hilarent dapes:
 Euge! quae geris approbat
 Summi Iudicis urna.
 Euge! letitiae parens
 Plena fusus amystide
 Curas dissipet Eubius,
 Quando quae geris adprobat
 Summi Iudicis urna.

Praeli

Præli munere splendidas
 Promat arcula Syntheses,
 Omni festa novans die,
 Quando quæ geris adprobat
 Summi Iudicis vrna.

Crinem tingat amaracus,
 Spirent Sidonio genæ,
 Stillent cinnama perpetim:
 Euge! quæ geris adprobat
 Summi Iudicis vrna.

Quis te, quis pauido metu, aut
 Tristi nube supercill
 Coget rumpere gaudia,
 Quando quæ geris adprobat
 Summi Iudicis vrna?

Non te, si trifidâ face
 Terras concutiat fragor,
 Mentis deiiciat statu,
 Quamdiu quæ geris adprobat
 Summi Iudicis vrna.

Ergo viue serenior
 Cum charâ tibi coniuge,
 Quam castis thalamis Hymen
 Castis iunxit amoribus
 Lectam è millibus vnam:

Blandi connubij memor
 Vitæ siste volubilis
 Dulci letitiâ rotam,
 Cum iam quæ geris adprobat
 Summi Iudicis vrna.

Vitæ mobilis orbita
 Quamuis nubigenâ face

Kkkk 2

Et

Et pernicius alite

Vento precipitet fugam,

Latos exige Soles.

Quamuis vita reciprocis

Semper fluctuet aestibus,

Vt Phœbi instabilis soror

Torquet aquora Nerei;

Latos exige Soles.

Quamuis ludicra vanitas

Sit vita, ac tenuis vapor;

Soles exige candidos,

Quamdiu quæ geris adprobat

Summi Iudicis urna.

Hæc sub Sole laboribus

Merces grata rependitur,

Mortalisquæ beatitas:

Quæ, dum carcere claudimur,

Vitæ tedia pensat.

Hæc tu (dum tumuli memor

Te virtutibus excolis)

Quin fluctus animi domas,

Quando quæ geris adprobat

Summi Iudicis urna?

PROSA EXEGESIS.

Si quis huius temporis nouatorum illotus, ut dicitur, manibus, foccisque lutulentis in hunc sacrae Paginae locum irruerit, is profecto iudicabit, aut Epicurum hinc aliquem insanientis furæ sapientiæ candidatis præcepta tradere, aut Sardanapalum aliquem philosophari, qui hoc solum in lucro ponebat quod voluptati impenderat; cetera mortalium ne causâ quidem nuce redimenda

cense-

censebat. Quid enim potius arbitrentur homines, qui carni & cupiditatibus patrocinantur, & superficie litterarum arcana Dei mysteria metiuntur?

Sed absit ut Ecclesiasten, id est Oratorem & Concionatorem diuinum, Cyrenaicæ philosophiæ doctorem comparem, aut Heliogabalo nescio cui naturæ monstro, qui post mille fastidientis palati commenta, nauseante nihilominus adhuc stomacho, ingenti mercede propositâ in excogitandis nouis obsoniorum condimentis, parasitorum suorum exercebat ingenia.

Cuius genij si quem vestrum esse, aut id sibi persuadere existimarem, obiicerem illud, quod in promptu est, D. Augustini antidotum: *Quære bonum tuum, o anima Christiana.* Summum bonum, hoc est bonum tuum. *Quære ergo bonum tuum.* Quid illi deest, cui summum bonum bonum est? Sunt & inferiora bona, quæ aliis atque aliis bona sunt. Pecori quid bonum est, nisi implere ventrem, carere indigentia, viuere, & gestire? Tale tu bonum quæris? Cohæres Christi quid gaudes? quia socius es pecorum? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium. Oblectamenta quæris? Hinc solum & solidum gaudium, quod cum possederis, nemo à complexu tuo diuellat. Cui, ut ait Bernardus, *omnis aliunde iuuentudo comparata mœror est, omnis suauitas dolor est, omne dulce amarum, omne decorum fœdum, omne postremò quod delectare possit, molestum.* Hæc, inquam, obiicerem, si quid hîc esset quod Cyrenaicam disciplinam redoleret.

Sed profectò non ea mens est Ecclesiastæ, qui cum in fronte propemodum huius Operis dixisset; *Vadam, & Eccle. 2, 3.* *affluam deliciis, & fruam bonis,* continuo subiicit: *Et vidi quòd hoc quoque esset vanitas. & gaudio dixi: Quid frustra*

*Ecclesiastes
non vitam
Epicuræ,
sed securam
mentis com-
mendat.*

*Sueton. in
Vitellio.*

*Prover. 15,
15.*

*Epula illa
gratior
quæ epula
non sunt.*

*Vera animi
voluptas
ex virtute
existit.*

*Seneca E-
pist. 23.*

deciperis? Cum igitur crebra nobis cibi potusque fercu-
la proponit, cum oleum & vnguenta redolet eius oratio,
cum quotidianum splendida vestis usum præscribit,
non id agit, ut distentâ cute, & constipato ventriculo
vix anhelo spiritu continuam ruemus crapulam, non
ut cum Vitellio Romanorum Imperatore totos dies tri-
cliniis affixi discumbamus, & alternis egerendo inge-
rendoque vino ætatem consumamus. Sed nimirum Al-
legoria ab iis ducta rebus, quæ sensus externos ferunt,
& adagiali quadam loquendi formulâ mentem ab om-
ni curarum tyrannide solutam ac liberam, vitæque tran-
quillæ numquam interpolatam possessionem ductum-
que præscribit. Cum enim quodam loco asserat, secu-
ram mentem esse iuge conuiuium, quidni etiam per iu-
ge conuiuium toties nobis commendatum securam
mentem interpretemur?

Itaque non absimile quiddam hîc videre videor illi
paradoxo, quod inter cetera fastidientis palati com-
menta posuit Philoxenus, eas nimirum carnes esse sua-
uissimas, quæ carnes non sint; eosque pisces gratissimos,
qui minimè pisces. Sed ut hoc eorum iudicij faciam,
quos palato plus sapere quàm corde dicebat Plato; hoc
certè in re non adeò dispari fidenter adstruam, nullas
epulas suauiores esse, quàm quæ epulæ non sunt; nullum
conuiuium gratius, quàm quod minimè conuiuium.

Hæc est illa solida voluptas animi supra mortalia
erecti, hæc verè serena hilaritas, quæ non tetricam fron-
tem remittit, sed contracti pectoris angustias dilatat,
nec rugas explicat, sed curas. Quæ sit ista, interrogas,
aut vnde subeat? Dicam. Ex bonâ conscientia, ex ho-
nestis consiliis, ex rectis actionibus, ex domitis cupidi-
tatibus, ex meditatione mortis, ex contemptu fortui-
torum,

torum, ex placido vitæ & continuo tenore vnam prementis viam.

Neque verò peregrinum aut inusitatum est sacris Scriptoribus, internum spiritus sensum ac gustum, & infusam diuinitus voluptatem, cibi potusque symbolis adumbrare. Quid enim aliud sibi vult hoc Euangelicum epiphonema: *Beatus qui manducabit panem in regno Dei?* Cui consentanea scribit Propheta Regius, cum ait: *Inebriabuntur ab vbertate domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos.* Luc. 14, 15. Psal. 35, 9.

Ac tantumdem de spirituali voluptate iustorum in hac vitâ mortali degentium sancti Patres simili formâ verborum extulerunt. Sic enim de orationis oblectamenti loquitur S. Bernardus: Orando bibitur vinum lætificans cor, vinum spiritus, quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit obliuionem. Eodem similitudinis cortice tranquillæ conscientiæ nucleum inuoluit Chrysostomus. Quid tibi de præsentibus, inquit, iucundum videtur? nōne lauta mensa? nōne diuitiæ? hæc tamen suauius, si interiori voluptati comparentur, amara videntur: nihil enim suauius bonâ conscientia. Bernardus Serm. 18. in Cant. Orationis voluptas. Conscientia tranquillâ suauius. Chrysost. Hom. 63. ad Populū.

Denique ad istiusmodi voluptates sic inuitat Augustinus: O si potiora gustent ij, qui volentes gaudere forinsecus facillè euanescent, & effunduntur in ea quæ temporalia sunt, & imagines eorum famelicâ cogitatione lambunt! O si fatigentur inedia, & dicant: Quis ostendet nobis bona? Quid autem ostenderes, Augustine? Quoniam tu mihi Domine dulcescere cœperas, & dederas lætitiā in corde meo. Augustinus li. 10. Confess. c. 6.

Ad similes igitur internas oblectationes, & qui fructus est bonæ conscientiæ, serenitatem animi inuitat eos Eccle- Ecclesiastes ad serenitatem animi inuitat.

Ecclesiastes, qui assiduâ mortis meditatione, crebrisque submissionis ac mortificationis exercitiis vitam suam Deo probarunt. *Vade, inquit, comede in letitiâ panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua. Omni tempore vestimenta tua sint candida, & oleum de capite tuo non deficiat. Perfrue vitâ cum dilectâ tibi coniuge. & si quæ sunt alia tranquillæ vitæ serenæque symbola.*

*Moderatâ
interdum
genio licet
indulgere.*

Quamquam nihil vetat hîc litterali sensu moderatas etiam corporis recreationes, & vera gustûs oblectamenta commendari. nulla enim suadet ratio, qui Deo chari sunt, eosdem miseros esse oportere. Nemo virtutem inediâ atque egestate damnauit. Quinimô Deus ipse, cum rudi Hebræorum populo, rebusque externis affixo, leges & instituta præscriberet, quoties sacris operati fuerant, toties ferè hilariter eos genio indulgere iubebat; ita ut in solo Deuteronomio septies, aut eo ampliùs, hæc verborum formula reperiatur: *Epulabimini coram Domino. Et adorato Domino Deo tuo epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.* Cui enim potius (adhibito semper rationis moderamine) Dei dona subseruiant, quàm ei, quem inculpata vitæ merito, paterno præ ceteris affectu curaque complectitur? Aut quorsum vir iustus ac sapiens, cuius labores diuina bonitas centuplici messe cumulauit, à fructu laboris sui tamquam à sacris abstineat manum, geniumque defraudet? vix enim alium in hac vitâ mortali fructum nobis pariunt hæc quæ vocantur fortunæ bona. Sed ne quis existimet, hominem voluptatibus tamquam balneo se posse immergere, totumque in cute curandâ studium collocare, saluberrimum huic persuasioni obiecit antidotum.

Deuter. 26.

SECTIO